

Чому ти мусиш бути соціалдемократом?

Твої „ніби приятели“ дуже часто кажуть Тобі: „Бідні і багаті були вже з поконвіку. Те, чого хотять соціалдемократи, се з дурне, бо бідні все були і будуть. Той лад, який є на світі, істнує вже з поконвіку, його вже таким бог дав, і треба бути півголовком або великим грішником, щоби думати авалити його“.

Так кажуть Тобі. — А все-ж те, що кажуть Тобі про божий лад, а від початку до кінця брехнею.

Подумай лише, що перед тисячами літ люди не знали про опановану повітря, а ось від кількох літ плывають у повітрі літаки на перекир давньому ладови. Давно людям не снило ся про електрику, про телефон, про автомобілі, про трамваї і про інші річі, які зівсім змінили спосіб всевітної господарки. Вже ось ті річі показують, що той „божий“ лад все зміняє ся, що він не вічний.

Коли би Ти, читачу, переглянув історію людства, то переконав би ся, що навіть та казка про все бідних і багатих не є правдива; що, хочь були бідні та багаті, але відношеня між ними все зміняло ся.

Колись давно не було ані бідних, ані багатих. Колись земля і стада худоби і те, що люди знали як багатство, було для кожного племена спільним. Се були часи первісного комунізму, з якого дещо лишило ся ще й до сьогодні. Відтак по тих часах прийшов час невілляництва. Се був також новий лад по попередньому. Невільник був необмеженою власністю власителя, пан міг його використовувати, як лиш хотів, бо невілляник був у него тим, чим тепер у Тебе зобити шапка, кінь або корова. — Відтак по тім ладі прийшла панщина. Знов був новий лад. Давний невілляник перемінив ся в людину, яка вже мала певні права. — Потім прийшов час свободи. Ті, що були передше панщизняками, могли мати землю, могли мати власні вартости. Кождий змалку міг вчати ся ремесла а відтак стати майстром і мати свої власні продукційні средства. Через те не був він засуджений на вічного слугу робітника, як ось тепер, де Ти до гробової дошки засуджений працювати все на других. Тоді, видиш, не було ще такої кляси людей, яка ніби є вільна, але засуджена були до смерти наємним робітником. Видиш, се знов новий лад. Бо перше міг кождий сподівати ся бути господаром на куснику землі, або бути майстром, а тепер лиш один на тисячу може снити про те; бо решта має все і все продавати свою силу.

Отже не правдою є те, що лад є вічний, що він не зміняє ся і не правдою є те, що все були такі самі бідні та багаті, як тепер.

Тепер ми приглянемо ся, поякому змінив ся лад останніх століть, а вже по тім переконаємо ся, що соціалдемократія ємілю може думати про зміну ладу, і що Ти мусиш бути також соціалдемократом, коли хочеш ратувати себе і своїх дітви.

В останніх століттях увійшло в життя правило поділу праці. Один чоловік не робив вже сам цілої шафи, цілого черевика, ані цілого вбраня, лиш ту роботу розділяв люди на поодинокі часті так, що один чоловік робить лиш певну частинку цілої праці, виконує лиш певні приписані рухи. Через те праця стала дуже видатною, а ті річі, які виробляє чоловік, виробляють ся дуже скоро. Той поділ праці привів до того, що зі звичайної майстерні, де працював колись один чоловік, зробила ся фабрика, де працює при тім самім виробі якоїсь річі кільканадцять, кількадесять а навіть кільксот робітників. Рівночасно з поділом праці поширили ся комунікаційні средства, як ось желізниця, гостинці, почта, телеграф, телефон і морська плавба. Тепер вже не виробляє ся яка будь річ для певного покупця на замовленя, а виробляє ся ріжні продукти для незваних купців, для світового ринку, бо комунікаційні средства дозволяють вивести продукти далеко поза межі міста, краю, держави, поза моря та найдаліні закутки землі. Той, котрий робить, не знає вже тепер, для кого він робить, а його виріб не є роботою кля замовляючого, а є „товаром“, який можна продати, де хто захоче і кому захоче. Але щоби заложити таку роботу, де поділом праці можна виробляти дуже скоро і дуже багато, треба багато грошей. Через те з бігом часу лиць десь хтось зміг дозволити собі на такий вартат і лиш десь хтось міг бути самостійним власителем вартату або фабрики. Решта людей, хочь вчили ся свого ремесла та, як в давніших часах, не ставали самостійними майстрами, себто властителами продукційних средств, а раз на все лишили ся робітниками; їх одинокою власністю була лиш праця, котру вони продають так само, як який будь товар. Оди дичали ся наємними робітниками.

Коли-ж ще прийшла парова машина, прийшла електрика зі своїми моторами, тоді піднесла ся видатність праці до нескінченности. З сіл поробили ся міста, підстава господарки пересунула ся в сіл до фабричних міст, торговля і промисел опанували цілий світ, землю відкрили височезні комони, на місце малих майстерень підставили велетенські фабрики, де сотки, тисячі робітників працюють день і ніч. Давна повільність щезла а на її місце

стала скоро, завзята погоня за зиском, безпощадна конкуренційна боротьба всіх проти всіх, — словом: за короткий час зівсім змінив ся світ, зівсім змінив ся давний патріархальний лад.

Теперішний лад зівсім ріжнить ся від попередного. Він відвачає ся тим, що всі багатства згортає один малий гурток людей аз другого боку число тих, що нічого не мають, страшно скоро збільшає ся. Ті, що мають лиш працю як власність, коли хотять, щоби не згинув, мусять продавати ту свою одиноку власність властителам фабрик, копалень і землі. Між тими двома класами, між богачами і бідними, все то більше росте провал, росте пропасть, яка ділять їх, і поволі зникають з лица землі давні малі мужики; один на тисячу разів більша часть спускає ся в долину до тих, що мають лиш працю, як свою власність. Коли Ти, читачу, не віриш цьому, то спитай ся сам себе, де взяли ся робітники в цілій великій Америці, поному з явил ся в Канаді 250 тисяч Українців, котрі давніше були всі а всі мужиками.

Така сама доля чекає теперішних канадійських фермерів. Іх ще скорше проковтне теперішний лад, чим мужиків в Галичині, чи Буковині, бо тут промисел жене вперед в соторо скорше, чим у старім краю. Они вже тепер, коли ще мають десь великі паї землі, коли добре почислять ту працю, яку вкладають цілий рік в землю, і розложать зиски, які мають в осени, на цілий рік, то ледви чи вийде їм по 50 центів на голову дендо. Они живуть через те в десятиро гірше, чим (з малими вайками) фабричний робітник. Они зівсім не видять того, як зростаючий промисел висисає їх свою продукцію поділу праці. І они не годні не дати ся висисати, бо їх потреби нового часу звязані з тим промислом. Те, що они вироблять за цілий рік, мусять віддати фабричному промислови за нафту, за електрику, за вбраня, за господарські машини, за домашні знаряддя, за продукти на будову будинків, за живлячє комунікаційних средств, а на життя лишає ся їм стілько, що коли би хотіли жити так, як жив фабричний робітник, то мусіли би тікати з фарми. І они незадовога опиняють ся в тім великій гурті, що то мають одиноку власність, котру продають за гроші, і менно працю.

Диви ся, як то гарно йде. Сьогодні рано сидить вінпегський, чи торонтовський, отавський, юорський, чи иньший богач коло стола і їсть смачно сніданя. Перед ним лежить біржова газета. Він вичитує з неї, що денні ціни паів (по канадійському шейрив), копалень в Кобалт, чи Наваймо, чи де в Каліфорнії або Мічіган росте, йде в гору, або, як каже ся в промисловому світі, куре акцій росте. Акції, се є шейрив, паї. От сідая він коло телефону і кличе свій банковий дім, та каже банкови купити на його рахунок одну чи більше акцій котрої будь копальні за 10 чи більше тисяч долларів. За годину є він вже співвласителем копальні, котрої він ніколи не видів. От і вся його робота. При кінці півроку або року каже банкови прислати собі рахунок з тих акцій а з того рахунку виходить, що він заробив велику суму дивіденди. А треба знати, що той богач є акціонером не лиш одной копальні. Він має акції ще в якихось тькльнях, желізних гутах, фабриках машин і т. д. І він має дивіденду зі всіх тих заводів. Та дивіденда дає йому спримогу їхати на прохід автомобілем, ходити до найдорожших театрів, мати дуже вигідне помешканя, їсти найкрасні стравы, їхати собі раз до Італії, раз до Індії, раз знов на північні леда, в гори, але не за пошукуваням праці, хь котрий будь з Вас емігрантів, лиш на те, щоби протайнувати частину зароблених Вами грошей.

А тепер диви ся, як то стоять Твої акції десятиох палів. Ось сидиш Ти в підземеллях якоїсь копальні. Не сидиш а робиш, як машина. Ти чорний, брудний, ликаєш порошок, смирід, аж тут запалюють ся газы, стрясають підземелля, засипають тебе, або дусять, печуть газы. Ось там 400 злованих ся раз на все під землею, там 12 роздавив потяг, там 7 вбив розтрісканий котел, там тисячі мають ревматизм або гостець в ногах від праці в каналах, там розбив панський автомобіль твою дитину, там бризнуло плинне желізо і спалило або на смерть або зробило раз на все Тебе калікою і т. д. Те, що поли оповідають про цекло, що кождий з Вас буде мішав смолу, то просто забавка супроти того, що діє ся а Тобою на сім світі з „божим святим ладом“.

А чому то так? Бо капіталіста, бо багаті не хотять построювати охоронних средств, бо їх дивіденда була би менша, а він знов мусить посвячувати той лад, бо без нього Ти не ліє би в його клящі і його дивіденда була би також менша. А так і лад святий, і дивіденда свята. Ти і капіталіст лиш в однім схожі; а іменно в тім, що Ви обидва їдите. Але він їдять гуляти а Ти їдши як емігрант за місцем, де би Ти красне продав себе.

Се йде з відси, що величезну часть вартости, яку робітник витворить, збирає капіталіст як надвишк у праці а Тобі дає маленьку частину, що найбільше то третю часть. Коли Ти робиш девять годин на день, і заробляєш три долляри, то Ти робиш три години на тих три долляри а шість годин дурно для фабриканта і даєш йому шість долларів. Але значайно Ти ще береш менше. Що Тобі доси се не ясе було, то ще не значить, що оно так не є. Бо хто винен тому, що Ти не знаєш цього, і

Знижені ціни до старого краю:

ДоКракова	\$69.05
„ Львова	71.45
„ Черновець	72.05
„ Тарнополь	72.30

Ми висилємо пасажирів лиш пасажиринни шіфами і ручимо, що наші пасажирі не будуть їхати ти гаровими шіфами. Гроші висилємо і мпязмо по 2 центи за долар.

DOMINION TIKET OFFICE
703 Main St., Winnipeg, Man.

WINNIPEG YARD Redwood & McKenzie St. Phone St. John 1132-910

TRANSCONA YARD Melrose & Kanata Phone St. John 1507

Dominion Lumber & Fuel Co. Ltd.

WINNIPEG & TRANSCONA

ДОСТАВЛІ РІЖНОГО РОДА МАТЕРІАЛУ ДЛЯ БУДОВИ.

Маємо стало на складі лати, гонти, вікна, двірї і всяке викінченє внутр. Тверде дерево спеціально до викінчуваня.

Всякого рода дерево, вуголь завжди маємо також на складі в Трансконі.

ПОПРОБУЙТЕ!

Се нічого не коштує спробувати!

— Сею року тому, що нема грошей, то доми лоти фарми продають ся за безцін. Через те в місті Мелвил, Саск. і в околиці побудовано будинків більше як за ців мільона \$. На другий рік буде тут ще більший рух, будуть роботи, бо заложили ся фабрики паперу, полотна і оливи. Купуйте тепер, бо на другий рік підуть ціни в гору, то заробите, і то грубо заробите. — Мої всі акри, доми і фарми не є в якихось безвістях, а всі на лінії „Grand Trunk“. Лоти і акри вже можна дістати в мене за \$150. Треба лиш дати 1/10 часть ціни на завдаток а решту на рати після угоди.

Ви-ж знаєте мене! Я не новий а старий Ваш знакомий і краян. Йдіть і пишть зараз до:

F. M. YUREMA,
Commissioner for Oaths
Box 208. Melville, Sask.

ОГОЛОШЕНЕ!

Отсим повідомляємо Українсько-Руську суспільність, що в Торонті відкрилає Українсько-Руська книгарня „ПРОСВІТА“

в котрій можна дістати ріжні книжки, краєві картки, газети а також гарні друковані листи з желанями українцями цвітими.

Каталоги посилаємо даром кождому, хто прише нам свою адресу.

Запам'ятайте собі добре сей адрес:

„PROSVITA“
207 Yourk St. Toronto, Ont. Canada

НОВИЙ РУСКИЙ ШТОР!!!

Хочете їсти правдиві свіжі шинки, ковбаси, вудженину, солонину, то заходіть до мене. В мене є також гербата кави і все потрібне до домогово ужитку. Всякі замовленя в околиці виконую дуже точно і солідно.

Прощу, заходіть до:

MR. NOSSEY
Cor. Mc G. egor & Aberdeen Ave.

Товариші!

При закупні товарів в тих шторах, яких оголошеня є в „Роб. Народ“, покликуйте ся все і все на „Роб. Народ“.

10 De
i.i

Ч. 48.

хто винен том дає Тебе, а м знає, і ні Ти, хочь дрібку в беруть багаті ні чого не ні яка ва ба Ти мав мі в авнік о разом з родин котрі обдираю лютів. Проти ростуть і рос Х то ж Ту силу дає власність з фабрик, машин „власности“ Крім своєї пра Хочеш прода дасть ся сто Та власність нішної нужди народ.

Стр на Сотки бо дівкою, сидя дійського зав Тисячі бо лених прові стереженій в саранча розл і все вивольс конодавства, ничі мігінгі дзвонять гве ної улиці на затаманувала вительством мати волю ро 1. мая се леса, замовк бітніки, як о полані мігін пальний зар пустиль робі шів падало ж Минуло одна душа. Колі побачи роз повятої правительст ім вислав ві ані на хвилі гімент, дві с наймо. Ірис говоленія“ скебо по те ти під ключ шою їх робб відбував ся дві армати десять люд ків. Всіх в уважали мо до сьогодні Преміа коли запру дий, то зловізацію в Н сьогодні, а людий, чим Та до себе до му Тим кроко В тім джувати з ків, як ске світі, що брехня не та хоть би страйк тре Завзя манє стра сили розбі місяців. Книш ним висі ків від стр скебів, на ся без сь Знайт в Napaig дальше. І в найми скебів. К сиво се в